

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

313 – 2070 / 21

Београд

ДМ

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 36366 датум 29.12.2021

Поступајући по сопственој иницијативи, Заштитник грађана, на основу члана 138. став 1. Устава Републике Србије¹ и чл. 27. ст. 2. Закона о Заштитнику грађана², упућује Министарству просвете, науке и технолошког развоја, следеће

МИШЉЕЊЕ

Потребно је да Министарство просвете, науке и технолошког развоја, предложи Влади измену Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика³ (у даљем тексту: Посебан колективни уговор) у погледу критеријума за утврђивање запослених за чијим је радом престала потреба, са пуним или непуним радним временом, прописаних чланом 34. став 1. тачка 5. и тачка 7. Посебног колективног уговора, и то критеријум имовно стање запосленог и критеријум – број деце предшколског узраста, односно деце на редовном школовању до 26 године старости, тако што ће се исти примењивати само као допунски, а не као главни критеријум.

Разлози

Заштитник грађана је по сопственој иницијативи, у циљу унапређења заштите људских слобода и права, разматрао критеријуме за утврђивање запослених за чијим је радом престала потреба, прописане чл. 34. Посебног колективног уговора.

Чланом 34. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика, прописани су критеријуми за утврђивање запослених за чијим радом је престала потреба, са пуним или непуним радним временом. Поред критеријума: рад остварен у радном односу (чл.34. ст.1 тач.1.); образовање (чл.34. ст.1 тач.2.); такмичења (чл.34. ст.1 тач.3.); педагошки допринос у раду (чл.34. ст.1 тач.4.); здравствено стање (чл.34. ст.1 тач.6), прописан је и критеријум имовно стање (чл.34. ст.1 тач.5.); и број деце предшколског узраста, односно деце на редовном школовању до 26 година старости (чл.34. ст.1 тач.7.). Такође, прописано је да се сваки критеријум вреднује бодовима.

¹ („Службени гласник РС“, бр. 98/06)

² („Службени гласник РС“, 105/21)

³ („Службени гласник РС“, бр.21/2015 и 92/2020)

Иако Посебан колективни уговор има циљ да унапреди положај запослених, прописани критеријуми се морају довести у везу пре свега са улогом, коју образовне и васпитне установе остварују, посебно у случају утврђивања запослених за чијим радом је престала потреба.

Приликом давања мишљења, Заштитник грађана се руководио одредбама Устава Републике Србије, Закона о основама система образовања и васпитања⁴ и Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика.

Заштитник грађана је мишљења да критеријум - број деце који запослени има, поред његове неусклађености са позитивним прописима и критеријум - имовно стање, нису оправдани и меродавни за утврђивање запосленог за чијим је радом престала потреба, са аспекта квалитета и унапређења образовања, па је неопходно изменити Посебан колективни уговор на тај начин што ови критеријуми неће бити главни основ за бодовање запослених у циљу утврђивања запосленог за чијим је радом престала потреба, већ ће се примењивати само као допунски, односно само онда, када се на основу осталих критеријума, не може утврди запослени за чијим радом је престала потреба.

Уважавајући чињеницу да је сврха Посебног колективног уговора заштита запослених, то се она не може посматрати неодвојено од сврхе која се треба постићи у области образовања и васпитања, чијем се унапређењу мора тежити.

Квалитет и унапређење образовања, не треба да зависи подједнако како од критеријума да ли запослени има децу и каквог је имовног стања, тако и од критеријума који се односе на аспект образовања и васпитања. У овој ситуацији, запослени који по основу чињенице да има троје деце (за троје или више деце Посебним колективним уговором прописано је 5 бодова) остварује више бодова у односу на запосленог који применом критеријума - такмичења, за освојено прво место на регионалном такмичењу ученика добија 4 бода, или запослени који има двоје деце (за двоје деце- 3 бода) у односу на запосленог који по основу такмичења ученика, за било које освојено место ученика на општинском нивоу, добија од 1-2 бода. Такође, запослени по основу критеријума - педагошки допринос у раду, за рад на изради уџбеника, као рецензент добија 4 бода, што је мање од запосленог који има троје деце.

Поред напред изнетог, наведеном мишљењу доприноси и чињеница да је чланом 35. став 2. Посебног колективног уговора, прописано да се за запосленог за чијим је радом престала потреба, утврђује запослени који оствари најмањи број бодова, што указује да се запосленом који има једно дете, применом критеријума-број деце, повећава могућност да постане запослени за чијим радом је престала потреба, јер се за једно дете, добија 1 бод, а за више деце, већи број бодова (за двоје деце- 3 бода; за троје или више деце- 5 бодова), услед чега запослени који, користећи своју слободу одлучивања о рађању деце, прописану Уставом, или из медицински индикованих разлога не могу да имају децу, на тај начин могу бити дискриминисани у односу на остале категорије запослених.

Чланом 63. став 1. Устава Републике Србије, који је прописано да свако има право да слободно одлучи о рађању деце.

Чланом 21. став. 3. Устава Републике Србије забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности,

⁴ („Службени гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018- др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 6/2020)

друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.

Чланом 110. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања је прописано да су у установи забрањене дискриминација и дискриминаторско поступање, којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства) у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица на отворен или прикривен начин, а који се поред других прописаних личних својстава, заснива на имовном стању и брачном и породичном статусу.

Чланом 3. Устав јемчи владавину права, која је основна претпоставка Устава и почива на неотуђивим људским правима.

Чланом 194. Устава је прописано да је правни поредак Републике Србије јединствен, да је Устав највиши правни акт Републике Србије и да сви закони и други општи акти донети у Републици Србији морају бити сагласни са Уставом.

Чланом 195. Устава је прописано да сви подзаконски општи акти Републике Србије морају бити сагласни закону.

С обзиром да је чланом 1. став 2. Закона о Заштитнику грађана, прописано да се Заштитник грађана стара о заштити и унапређењу људских и мањинских слобода и права, а чланом 27. став 2. прописано је да поред права на покретање и вођење поступка, Заштитник грађана има право да пружањем добрих услуга, посредовањем и давањем савета и мишљења о питањима из своје надлежности, делује превентивно, у циљу унапређења рада органа управе и унапређења заштите људских слобода и права, то Заштитник грађана упућује ово мишљење Министарству просвете, науке и технолошког развоја у циљу поштовања напред наведених одредби Устава Републике Србије и Закона о основама система образовања и васпитања.

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Јелена Стојановић